

Napok óta nem ágyúzott a török, a lagumdzsik alagutakat fúrnak a vár alá. Ha elkészülnek, robbantással rést ütnek a falon, és akkor oda a remény. A várbeliek mindenhol ásnak, keresik a török aknákat, hogy megakadályozzák a robbantást. Nem lehet kitalálni, merre kanyarognak a föld alatti utak. Sokan csak ülnek, és várnak. Néha dörrennek egyet a falkonok, ha odalent mozgolódik az ellenség, de jobbra csend van. Az augusztus 29-i, iszonyú nap után nincs kedve harcolni senkinek. A szultán „szerencsés napján” (ezen a napon vette be Nándorfehérvárt és Budát, ezen a napon győzött Mohácsnál) reggeltől estig rohamozott a török, iszonyú ágyú- és puskatűzben harcoltak a falakon a magyarok és a horvátok. Most csend van. Mindenki vár.

Jurisics a kamra előtt várakozik. Talán végre sikerül aludnia egy kicsit az úrnak. A hadnagy tépelődik, mert jelentenivalója nem fordítja meg az ostrom menetét, változás nincs. De parancs szerint meg kell tennie. Ha alszik az úr, csak fölveri. Ha ébren van, és nem lép be, akkor majd számon kérheti, miért nem teljesítette a parancsot. Végül megköszörüli torkát, halkán kopogtat, azután óvatosan benyit.

A gróf az íróasztalkánál ül, levelet körmöl. Keze alatt gyorsan futnak a sorok. A királynak ír, másnak kinek. Nem nyugszik bele, hogy nem jön segítség. Nem néz föl, elmerül az írásban. Jurisics egyik lábáról a másikra áll. Azután újra torkot köszörül, hallja meg az úr, hogy itt van. Zrínyi nem néz föl, összeráncolt homlokkal ír. A hadnagy nem akarja kivívni haragját maga ellen, most csak zavarná. Lassan hátralép, nézi az úr szeme alatt a fekete árnyékot. Nem aludt, nem tud aludni egy ideje. Léptei alatt recseg az öreg padló, ha kamrája előtt őrködnek egyre ezt hallják a strázsák. Jurisics csendesen behajtja az ajtót, keze nem szokott az óvatos mozdulatokhoz, de most olyan gyengéden mozdul, mintha csecsemőt emelne. Halkan felsóhajt, amikor elindul lefelé a lépcsőn. Odalent féltucatnyi férfi várja, kérdő szemmel néznek rá.

– Nem alszik. Levelet ír.

Komorulnak az ábrázatok. Ha a gróf nyugtalan, nyugtalan a védők serege is. Szétszélednek, mindenki megy a dolgára. Az alagutakról még mindig semmi hír.

Három nap után, hajnalban iszonyú robbanás rázza meg a várat. A fal két helyen is bedől, az öregbástya lobogva ég, mint hatalmas fáklya. A déli szél pernyét, zsarátnokot vet a vár többi épületére is. A tűz oltására felmerészkedőket a janicsárok pontos lövésekkel egyenként terítik le. A kapu melletti sarokbástyát egyre több félmeztelen aszab mássza meg. Annyian kapaszkodnak föl, hogy sem a puskatűz, sem a falkonok lövedékei nem tudják elzavarni őket. Az úr újabb és újabb rohamokat vezényel ellenük, odafordítja az összes megmaradt ágyút is, de a turbános fők csak egyre szaporodnak a magasban. Amikor megjelennek a janicsárok is a bástyán, és fentről kezdik lőni a védőket, a gróf parancsot ad a visszavonulásra. A pogányok ordítva rohamot indítanak a bástyából, seregnyi keresztény reked a kapun kívül. A büszkén üvöltő törökök levágják a legtöbbjüket, csak az asszonyokat, gyerekeket hagyják meg, őket a táborba terelik, rabságba. A külső vár elveszett.

A belső vár sötét, szűk kamrákból álló bástya csupán. Keskeny hídján nem tud tömegesen rohamozni a török, falai magasak, erősek. De nincs egy falat élelem, egyetlen kút ad vizet, néhány ágyú maradt, és kétszáz fegyverforgató férfi, meg néhány száz asszony, gyermek, öreg, és harcban nem jártas jobbágy. A gróf leltárt készített, öröket állított, beosztja az embereket, de már nem biztat senkit.

Estére annyira elfáradt, hogy koromfüstös ruhában, csizmában elaludt az öblös karszékben. Napok óta csak néhány órányi ideje volt lehunyni a szemét. Ébren volt akkor is, amikor Ali Portugot, a Szultán zseniális várívó mérnökét meglőtték a német zsoldosok a falról. Látta, ahogy a hőségben kiszáradt a vár körül a mocsár, és szabaddá vált az árok a pogány előtt. Látta a hatalmas, szekerekből összetákolott ostromállást, amivel a falon állókra szemből támadhatott a török. Hallotta, amikor a csasz bekialtotta a Szultán üzenetét, hogy adja át a várat, és Horvátország királyává emeli őt. Még mosolygott is a gondolatra: király. Egész életében birtokot szerzett, építette a hatalmát, de most... Horvát király! A pogány kezéből? De látta azt is, ahogy nem csak neki, de a többi várbelinek is ígér a török, nyilakon lövi be a horvát, magyar, német nyelven írt üzeneteket. Azután, végső dühében, a szultán ezer aranyat tűzött ki az ő fejére, jutalmul annak, aki elé hozza.

És ébren nézte végig az augusztus 26-i rohamot is, amikor két órán keresztül támadott minden irányból a pogány. Kétezer maradt a falak alatt holtan, vagy talán kicsivel több. Elesett az egyiptomi pasa, meg négy bég, Ali agát pedig a kitörő horvátok fogták el, és azonnal karóba is húzták a várfalon. Ezzel le is zárult az egyezkedés a Horvát Királyságról, meg az ezer aranyról. És ébren volt akkor is, amikor az Ali Portug helyére lépő Szeifeddin pasa megásatta azt a három alagutat, amelyek miatt most ebben a szűk bástyában várhatják a halált. Az ostrom képei összekeveredtek fejében, félmeztelen aszabok, hosszú puskájú janicsárok, vértés magyarok, törött ágyúk, döglődő lovak, égő bástyák sorjáltak el szeme előtt. Szekcsőy Máté jött elébe, levágott feje nem volt sehol, ölében harminckét font súlyú ágyúgolyót tartott. Erre felriadt.

Csend volt. Félálomban látta az ablakon át az eget, a csillagok fényesen, szomorúan ragyogtak. Zrínyi Miklós, meg kell halnod. A szívébe szúrt a gondolat. Számolt vele, tudta, hogy eljöhet a halál, de mégis... Most bizonyossággá vált. Felemelkedett a székből, és a keskeny ablakhoz lépett. Valahol egy török katona énekelt, a dallamot fülébe hozta a szél.

Öccse, János is csatában halt meg. Ugyan nem a török ellen hadakoztak, hanem a szemtelen Blagayak ellen. Muszáj volt hadakozni a szomszédokkal, egy Zrínyi sosem engedett a föld feletti vitában. Minden erejével azon volt, hogy növelje a birtokot. Ez a család érdeke, és ő mindig teljesítette a kötelességét. János is. Hiányzik az öccse. Vállat vállnak vetve harcoltak együtt, közösen pártoltak el Szapolyai Jánostól Ferdinánd király mellé, aki mellett azután később kitartottak. Öccse halála után sem állt meg az úton, jelentős uradalmat kovácsolt össze mára, lesz mit a fiára

hagyni. A család soha nem volt olyan hatalmas, mint most. János büszke lenne rá. Sokat köszönhettek a királynak is.

De már Ferdinánd is halott. Két éve nincs az élők között. Nem volt igazán jeles uralkodó, de mégiscsak a királya volt. Ez a sehonnai Miksa, a fia, semmit sem ér. Elkorcsosult új nemzedék. A török ellen még sereget sem képes küldeni. Ő már akkor megmondta, hogy ez a fiú alkalmatlan királynak, amikor fejére helyezték a koronát. A jó öreg Ferdi, vele lehetett tárgyalni, bár a pénzt mindi sajnálta. Talán nem is volt neki elég, ki tudja. De ezt majd megbeszéljük odafönt, már ha azt a Habsburgot is a mennysország fogadta be. Az égen a csillagok megremegtek, elhalványultak, ahogy a félig eloltott külső várból felcsapó füst eltakarta őket.

És Nádasdy Tamással is kell majd szót váltania. A legjobb barátja volt a nádor, a másik fegyvertárs, ő négy éve nincs az élők között. Mit szólna most? Hagyná itt halni? Biztosan mindent megtenne, hogy kiszabadítsa a kelepcéből. Négy éve nem támaszkodhat rá, így legutóbb az özvegyétől kért segítséget. Hogy is írta Nádasdy Tamásnénak? „Mindnyájan bezárkózva megfogadjuk, hogy kívánunk a kereszténységnek s ezen édes és végtelenül elpusztult hazának hűségesen és állhatatosan, valamint vidám arccal, vérünk hullásával, s ha a sors úgy hozza, fejünk vesztésével is szolgálni.” Nem jó prófétának lenni, ha az ember a saját halálát látja előre. Nem halni jött ide, Szigetbe. Jött, mert mindig teljesítette a kötelességét. Vidám arccal azért talán nem, de vére hullásával igen. Abból sokat elfolyattak. Háromezer keresztény. Nem kellett volna így történnie. És nem csupán katonák, de gyerekek és asszonyok is meghaltak.

Neki egy asszony hiányzik csak, első felesége. A temetőben fekszik ő is. Csak egy éve, hogy megözvegyült, Katalin tizenháromszor nyomta a szülőágyat az ő gyermekeivel. Az új feleség szép asszony, gazdag is, most mégis Katalin jár az eszében. Hát előre ment ő is. Mennyit aggódott az uráért, milyen törekeny volt, csendes, ha ugyan félnék nem is. A főúr egyedül mellette talált békét, mindenhol máshol csak harcot. Összeszorult a szíve, amikor eszébe jutott fiatalsága. Amikor megesküdtek, Frangepán Katalin olyan fehér volt, mint a tej. Mint a hold. Az ég alján feltűnedezett a Hold, a gróf hosszan bámulta az égi jószágot. Katalint jelzi? Vagy a török győzelmét?

Számot vetett hát halottaival. Sokan voltak: öccs, király, barát, feleség. De halott már a nagy ellenség is, Török Bálint, akivel a vránai birtokokért annyit küzdöttek. Halott az országépítő barát, Fráter György is. Már csak ő él a régiek közül, és Szulejmán. Veres a hold. Halált jelez. Minden eldőlt.

A vár falain mindenhol ég az ácsolat. Megfeketedett foltok, sötét csorgások tarkítják a köveket, a gyilokjáró több helyen hiányzik. Lángok lobognak a bástya tetején, a vörös fény ijesztően játszik a kapubolttal. Mintha szörny száj ráгна a kapu alatt, olyan a gerendákkal kítámasztott nyílás. A szűk udvar kifordult kövein, csonka ágyúkon lehajtott fejjel feketére véresedett katonák ülnek, kard, csákány az ölük-

ben. Némelyik gyorsan, hirtelen alszik, amíg a török nem támad. A fal tövébe húzva összetört, megsebzett, félmeztelen testek hevernek, a várba csak így juthat be a pogány: holtan. A magas falakkal határolt téren sorban fekszenek a keresztény halottak, kopott szemfödél nekik még jutott. Más nem hallatszik az alkonyatban, csak a tűz ropogása, és kintről valami zaj, mintha százezer darázs dongana. Ott imádkozik az ellenség.

A gróf fáradtan érkezik. Az előbb adott parancsot a torony felgyújtására. Nem mond beszédet, nincsenek már szavak. Itt már mindenki ért mindent. A legények nehézkesen felemelkednek, kezükben kard, csákány. Megmozgatják merev tagjait. Indulnak mind a kapu felé, baltával ütik félre a gerendákat, azok dübörögve hullanak a földre, görögnek a gróf lábához. Lassan összegyűlik a megmaradt kétszáz katona. A gróf körbenéz, bólint, a legények kezében megfeszül a fegyver. Azután hárman nekifeszülnek a kapunak.



Zrínyi Miklós, a szigetvári hős